

*Koraljka Josipa Neferović
Tajana Geršić*

Prethodno znanstveno priopćenje

SPORTSKA AKTIVNOST UČENICA SREDNJIH ŠKOLA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE KROZ PRIZMU NATJECANJA ŠKOLSKIH SPORTSKIH DRUŠTAVA

1. UVOD

Nastojeći upoznati javnost s uspjesima učenika i istaknuti zaslužne za dostignuća na području školskog športa, šk. god. 1999/2000. stručnjaci u Požeško-slavonskoj županiji (PSŽ) pokrenuli su projekt prikupljanja i sistematizacije podataka te izdavanja godišnjaka sa županijskih natjecanja školskih sportskih društava (ŠŠD). Inicijatori su bili tadašnja predsjednica Školskog športskog saveza (ŠSS), Blanka Knez, i tajnik Zajednice sportskih udruga i saveza (ZŠUIS), Josip Neferović, a u realizaciji su povremeno sudjelovali bivši tajnik ŠSS-a, Marijan Rudež, te profesori TZK-a Milidrag Babić (PPŠP), Hajrudin Kurtagić (EŠP) i Milan Trgovčić (TŠP). U početku nazvan „Školska sportska natjecanja Požeško-slavonske županije“, projekt se 2002/2003. širi na glavninu godišnjih sportskih natjecanja klubova i društava županije te mijenja naziv u „Šport“ (usp. Knez, 2000; Knez i Neferović, 2003). Unatoč uvjerenju stručnih krugova da ŠŠD-i „predstavljaju temeljnu organizacijsku jedinicu školskog športa u Republici Hrvatskoj“ (Milanović i sur., 2011: 27) te priznanju za projekt „Šport“ upućenom ZŠUIS-u od strane MZOŠ-a RH, dosadašnji studiozni prikazi hrvatskog amaterskog i školskog športa nisu se detaljnije bavili ovom građom.

2. CILJ I METODE RADA

Cilj ovoga rada jest utvrditi zastupljenost populacije i pojedinih sportova na natjecanjima ŠŠD-a srednjih škola PSŽ u kategoriji djevojaka. Istraživanje se temelji na statističkoj analizi deset natjecateljskih školskih godina, čiji je vremenski niz sastavljen od dvije serije: 1999/2000. do 2005/2006. i 2009/2010. do 2011/2012. Uzorak obuhvaća 1404 sudionika, odnosno 7% ukupnog broja učenika upisanih u srednje škole PSŽ u danom vremenskom okviru. Glavni izvor čine godišnjaci ZŠUIS-a PSŽ, a tako stvorena baza nadopunjena je relevantnim podacima iz arhive ŠŠD-a i županijskih srednjih škola.¹

---

¹ Autorice ovdje žele zahvaliti ravnateljima svih srednjih škola PSŽ, kao i gospodinu Davoru Iljkiću iz Ureda državne uprave u PSŽ te gospodinu Ivanu Dujicu iz HŠŠD-a, na susretljivosti i pomoći pri prikupljanju građe. Sasvim posebna zahvala upućuje se gospođi

Natjecateljske godine odabrane su prema kriteriju dostupnosti podataka, a promatrane su se sljedeće varijable: a) broj ŠŠD-a uključenih u natjecanje, b) ukupan broj učenica srednje škole (UBUSŠ), c) mogući broj natjecatelja u svakom športu prema propisnicima natjecanja (MBN), d) prijavljeni broj natjecatelja prema brojčanom sastavu ekipa ŠŠD-a u njihovim pojedinačnim nastupima (PBN), e) realni broj natjecatelja prema broju uključenih individua (RBN), f) broj nastupa pojedinog natjecatelja (BNPN), g) mogući broj nastupa ekipa ŠŠD-a (MBNE), i h) ostvaren broj nastupa ekipa ŠŠD-a (OBNE). Matrice podataka formirane su u programu Microsoft Excel te su izračunati statistički parametri aritmetička sredina (AS) i relativna frekvencija (RF), (vidi Dizdar, 2006).

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U šk. god. 1999/2000. do 2002/2003. zastupljenost srednjih škola na natjecanjima ŠŠD-a PSŽ u kategoriji djevojaka iznosila je 83%, a sudjelovalo je pet ekipa: ŠŠD „*Ekonomik*“ ispred Ekonomske škole Požege (EŠP), ŠŠD „*Gimnazija*“ ispred Gimnazije Požege (GP), ŠŠD „*Obrtnik*“ ispred Obrtničke škole iz Požege (OŠP), ŠŠD „*Klas*“ ispred Poljoprivredno-prehrambene škole Požege (PPŠP) te ŠŠD „*Srednja škola Pakrac*“ ispred Srednje škole Pakrac (SŠP). Od šk. god. 2003/2004., uključivanjem ženske ekipe ŠŠD „*Tehničar*“ ispred Tehničke škole Požege (TŠP), u ovoj se kategoriji natječu sve županijske srednje škole, a osnivanjem Katoličke klasične gimnazije s pravom javnosti u Požezi (KKGP), šk. god. 2009/2010. u sustav ulazi i ekipa ŠŠD „*Katolička klasična gimnazija*“.

U županijska natjecanja ŠŠD-a prve razmatrane godine bilo je moguće uključiti 15% ukupne populacije učenica srednjih škola PSŽ, a RBN je iznosio 8%. Između 2003/2004. i 2005/2006. nastupa razdoblje snažnog slabljenja koje rezultira RBN-om od 5%, dok se u posljednje tri godine trend stabilizirao na 7-8% od mogućih 21-23% uključenosti populacije. Ukoliko se podaci promatraju s aspekta PBN-a na godišnjim razinama, prosječni PBN iznosi oko 171, RBN 140, a MBN 323. Općenito govoreći, zastupljenost djevojaka u školskim športskim aktivnostima u PSŽ iznosi oko 40% manje u odnosu na državni prosjek te kategorije (usp. Milanović i sur., op. cit.).

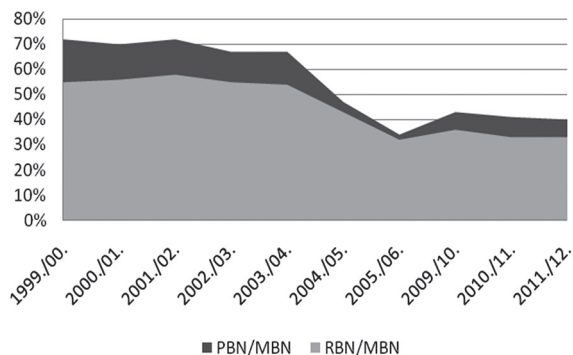
Najveći broj nastupa na županijskim natjecanjima ŠŠD-a u kategoriji djevojaka ostvarile su ekipe GP-a i EŠP-a, dok je najmanji zabilježen ispred KKGP-a i TŠP-a. Veće odstupanje dviju potonjih škola od županijskog prosjeka, koji u promatranom razdoblju iznosi 32 nastupa po ekipi, može se pojasniti njihovim kasnijim uključivanjem u sustav natjecanja, odnosno niskom zastupljenošću djevojaka u ukupnoj populaciji učenika TŠP-a.

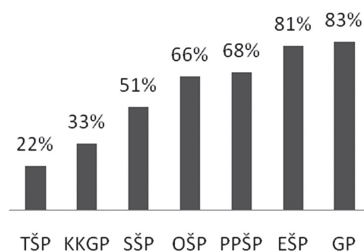
Blanki Knez iz ŠŠS-a PSŽ i gospodinu Josipu Neferoviću iz ZŠUIS-a PSŽ, za osobne napore i stručne savjete kojima su potpomogli realizaciju ovoga rada.

Tablica 1. Zastupljenost djevojaka na natjecanjima ŠŠD-a PSŽ

Ukupna zastupljenost					Relativna frekvencija zastupljenosti				
Šk. god.	UBUSŠ	PBN	RBN	MBN	PB/UBU	RB/UBU	MB/UBU	RB/MBN	PB/MBN
1999./00.	1751	186	141	258	11%	8%	15%	55%	72%
2000./01.	1782	180	145	258	10%	8%	14%	56%	70%
2001./02.	1789	185	149	258	10%	8%	14%	58%	72%
2002./03.	1908	174	141	258	9%	7%	14%	55%	67%
2003./04.	1904	210	168	312	11%	9%	16%	54%	67%
2004./05.	1919	146	133	312	8%	7%	16%	43%	47%
2005./06.	1890	107	100	312	6%	5%	17%	32%	34%
2009./10.	1925	173	145	406	9%	8%	21%	36%	43%
2010./11.	1944	171	139	420	9%	7%	22%	33%	41%
2011./12.	1921	175	143	434	9%	7%	23%	33%	40%
Ukupno	18733	1707	1404	3228	9%	7%	17%	43%	53%
AS	1873,3	170,7	140,4	322,8	9%	8%	17%	45%	55%

Grafikon 1. Odaziv natjecatelja prema PBN-u i RBN-u.

Grafikon 2. Odaziv natjecatelja prema OBNE-u.

Tijekom prve četiri natjecateljske godine djevojke su se natjecale u pet sportova: rukometu (R), košarci (K), odbojci (O), stolnom tenisu (ST) i krosu (KR). Od šk. god. 2003./2004., mogu se pratiti natjecanja u atleci (A), a od 2009./2010. i u badmintonu (B). Najveći postotak natjecatelja promatrane kategorije uključen je u odbojku, a najmanji u atletiku, što ukazuje na značajan utjecaj lokalnih sportskih klubova i gradske infrastrukture na zastupljenost pojedinog sporta tijekom županijskih natjecanja ŠŠD-a: U gradu Požegi, u kojem je smješteno šest od sedam srednjih

škola PSŽ, trenutno djeluju dva ženska odbojkaška kluba, uz koje se održava i gradska ženska odbojkaška liga, dok je, s druge strane, s počecima izgradnje nove zgrade Gimnazije Požega šk. god. 1999/2000. grad ostao bez atletskog stadiona kao osnovnog preduvjeta razvoja atletike u ovoj sredini. Pitajući se u kojoj mjeri lokalna sportska društva utječu na uspjehe ŠSD-a, primjer PSŽ potkrijepljuje tvrdnju da na natjecanjima ŠSD-a u Hrvatskoj „većinom nastupaju učenici koji su aktivno uključeni u rad i trenajne procese isključivo u športskim klubovima, a samo se natječu za ekipu svoje škole, odnosno školskoga športskoga društva“ (Milanović i sur., op. cit., str. 40).

Tablica 2. Zastupljenost sportova na natjecanjima ŠSD-a PSŽ prema PBN-u u odnosu na MBN u kategoriji djevojaka

Šk. god.	R	K	O	ST	KR	A	B
1999./00.	85%	44%	78%	78%	96%		
2000./01.	83%	44%	75%	72%	88%		
2001./02.	83%	44%	83%	78%	79%		
2002./03.	82%	42%	76%	67%	75%		
2003./04.	83%	42%	96%	72%	100%	33%	
2004./05.	50%	47%	79%	67%	39%	0%	
2005./06.	31%	31%	65%	39%	50%	0%	
2009./10.	40%	26%	88%	95%	39%	0%	57%
2010./11.	26%	36%	95%	71%	54%	0%	29%
2011./12.	34%	21%	90%	61%	71%	0%	39%
AS	60%	38%	83%	70%	69%	6%	42%

Iz istraživanja je razvidno da je izlaznost učenica srednjih škola PSŽ na županijska natjecanja ŠSD-a u promatranom vremenskom nizu opala, unatoč povećanju ukupnog broja srednjih škola (za 1 jedinicu) i upisanih polaznika ženskoga spola (za 170 jedinica), odnosno broja sportova (za 2 jedinice) i natjecateljskih mjesta (za 176 jedinica) u istome razdoblju. Navedeni statistički pokazatelji otkrivaju u ovom slučaju puno više od promjene općeg društvenog stava prema školskom sportu (usp. Jajčević, 2010). Ukoliko se uzme u obzir da 80% hrvatskih škola za provođenje nastave TZK-a i aktivnosti ŠSD-a koristi sportske dvorane do 80% od ukupnog vremena, a da 64% osnovnih škola PSŽ nema školsku sportsku dvoranu (prema Milanović i sur., op. cit.), u konačnici se nameću pitanja objektivne mogućnosti razvijanja navike bavljenja sportom kod mladih u okviru škola PSŽ, svrsishodnosti natjecanja tamošnjih ŠSD-a i trenutačne motivacije njezinih najvažnijih dionika: učenika i profesora. Vjerujemo da su nepredviđen fond sati za sportske aktivnosti u srednjim školama i izrazito

slabi materijalno-tehnički uvjeti županijskih škola, odnosno mogućnosti i način financiranja školskog sporta od strane odgovornih na lokalnoj i državnoj razini samo neki od čimbenika aktualnog stanja školskog sporta u PSŽ. Stoga na kraju možemo kazati da su vidljive težnje HŠŠS-a i ŽŠŠS-a k povećanju uključenosti učenika u natjecanja, no ne i prihvatiti općenitu tvrdnju da se „situacija u školskom športu u RH znatno popravila u nekoliko proteklih godina“ (Milanović i sur., op. cit., str. 39).

4. ZAKLJUČAK

Nedostatak temeljitog i usustavljenog praćenja sportskih aktivnosti mladih u okviru ŠSD-a, a s tim u vezi i nepristupačnost podataka, osobito za početne godine djelovanja društava, osnovna su prepreka istraživanjima ove vrste u Hrvatskoj. Godišnjaci HŠŠS-a pojavljuju se tek od šk. god. 2008/2009., dok na županijskoj i regionalnoj razini gotovo da i ne postoje. Drugim riječima, objedinjavanje i publiciranje podataka o oblicima rada i natjecanjima ŠSD-a prepušteno je profesionalnom uvjerenju, entuzijazmu i snalažljivosti pojedinca unutar sustava, a ŠŠS i ZŠUIS PSŽ čine se među prvim institucijama u Hrvatskoj koje su uvele cjelovit, uglavnom kontinuiran te u tiskanom obliku objavljen, a time i svima dostupan pregled podataka vezanih uz županijska natjecanja ŠSD-a. Analiza ovakvih fundusa trebala bi postati neizostavnim dijelom trajne brige o sportskim aktivnostima učenika naših škola s težnjom stvaranja kvalitetne i provedive strategije unaprijeđenja školskog sporta. Godišnjaci ZŠUIS-a PSŽ u tom su smislu uistinu vrijedan doprinos te bogat izvor za izradu opsežnijih i detaljnijih stručnih radova.

5. IZVORI

1. Arhivska građa srednjih škola i Školskog športskog saveza Požeško-slavonske županije.
2. Knez, Blanka (ur.). 2000. Školska športska natjecanja Požeško-slavonske županije 1999./2000. godine. Požega: ŠŠS PSŽ-ZŠUIS PSŽ.
3. Knez, Blanka (ur.). 2001. Školska športska natjecanja Požeško-slavonske županije 2000./2001. godine. Požega: ŠŠS PSŽ-ZŠUIS PSŽ.
4. Knez, Blanka (ur.). 2002. Školska športska natjecanja Požeško-slavonske županije 2001./2002. godine. Požega: ŠŠS PSŽ-ZŠUIS PSŽ.
5. Knez, Blanka i Josip Neferović (ur.). 2003. Zajednica športskih udruga i saveza Požeško-slavonske županije: Sport 2002./2003. Požega: ŠŠS PSŽ-ZŠUIS PSŽ.
6. Knez, Blanka i Josip Neferović (ur.). 2004. Zajednica športskih udruga i saveza Požeško-slavonske županije: Šport 2003./2004. Požega: ŠŠS PSŽ-ZŠUIS PSŽ.
7. Knez, Blanka i Josip Neferović (ur.). 2005. Zajednica športskih udruga i saveza Požeško-slavonske županije: Šport 2004./2005. Požega: ŠŠS PSŽ-ZŠUIS PSŽ.

8. Knez, Blanka i Josip Neferović (ur.). 2006. Zajednica športskih udruga i saveza Požeško-slavonske županije: [Šport] 2005./2006. Požega: ŠŠS PSŽ-ZŠUIS PSŽ.
9. Neferović, Josip i Blanka Knez (ur.). 2010. Zajednica športskih udruga i saveza Požeško-slavonske županije: Šport 2009./2010. Požega: ZŠUIS PSŽ.
10. Neferović, Josip i Blanka Knez (ur.). 2011. Zajednica športskih udruga i saveza Požeško-slavonske županije: Šport 2010./2011. Požega: ZŠUIS PSŽ.
11. Neferović, Josip i Blanka Knez (ur.). 2012. Zajednica športskih udruga i saveza Požeško-slavonske županije: Šport 2011./2012. Požega: ZŠUIS PSŽ.
12. Propisnik državnog prvenstva školskih športskih klubova osnovnih i srednjih škola Republike Hrvatske. [S.a.]. Zagreb: MZOŠ RH.
13. Propisnik državnog prvenstva školskih športskih klubova osnovnih i srednjih škola Republike Hrvatske. 2005. Zagreb: MZOŠ RH.
14. Propisnik Državnog prvenstva školskih športskih društava Republike Hrvatske za školsku godinu 2009./2010. 2009. Zagreb: HŠŠS.
15. Propisnik Državnog prvenstva školskih športskih društava Republike Hrvatske za školsku godinu 2010./2011. 2010. Zagreb: HŠŠS.
16. Propisnik Državnog prvenstva školskih športskih društava Republike Hrvatske za školsku godinu 2011./2012. 2011. Zagreb: HŠŠS.

6. LITERATURA

1. Dizdar, Dražan (2006) Kvantitativne metode. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
2. Jajčević, Zdenko (2010) Povijest športa i tjelovježbe. Zagreb: Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu-Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
3. Milanović, Dragan, Hrvoje Čustonja i Zrinko Čustonja. (2011) „Školski šport u Hrvatskoj i zemljama Europske unije.“ U Tjelesna i zdravstvena kultura u 21. stoljeću – kompetencije učenika/Zbornik radova s 6. Kongresa FIEP-a Europe, Poreč, 18.-21. lipnja 2011., ur. I. Prskalo i D. Novak. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, 27-42.